

En ändamålsenlig vapenlagstiftning (SOU 2024:31)

Tullverket har granskat betänkandet mot bakgrund av myndighetens uppdrag och hur förslagen kan komma att påverka myndighetens verksamhet.

Tullverket tillstyrker utredningens förslag i stora delar. Förslaget om ett förenklat införsel förfarande för målskjutning avstyrks.

Tullverkets ställningstagande

Tullverket välkomnar den översyn som har gjorts av vapenlagstiftningen och instämmer i att utredningens förslag till ny vapenlag kommer att medföra att regelverket på området blir mer överskådligt och lättillgängligt. Tullverket vill därutöver framföra följande synpunkter.

Konverterade vapen

Förekomsten av konverterade start- och tårgasvapen utgör ett allt större problem i samhället. Under 2023 användes konverterade vapen i minst 55 skjutningar i Sverige, varav flera med dödlig utgång. Mot denna bakgrund välkomnar Tullverket utredningens förslag om att tårgasvapen och andra gasvapen uttryckligen jämställs med skjutvapen i den föreslagna vapenlagen.

Beträffande start- och signalvapen föreslår utredningen att det även fortsättningsvis ska vara förhållandevis enkelt att få vapenlicens i Sverige. I sammanhanget bör det dock tas i beaktande att begreppet startvapen kan omfatta allt från små revolverar som kan användas för att exempelvis träna hundar eller starta idrottstävlingar, till stora pistoler som är gjorda som kopior av kända vapenfabrikat som Glock, Sig Sauer och Beretta. Inte minst bland den senare kategorin finns modeller som enkelt kan omvandlas till att skjuta en skarp projektil. Av både vapendirektivet¹ och genomförandedirektivet² framgår att om ett vapen kan byggas om till ett skarpt vapen, är det att anse som ett skjutvapen och inte ett start- eller signalvapen. Enligt den svenska lagstiftningen är visserligen samtliga start- och signalvapen tillståndspliktiga, men ribban för vem som ska kunna få en licens för dessa vapen har lagts lågt. Enligt Tullverkets mening bör det endast vara möjligt att bevilja licens för start- och signalvapen om det vapen som licensen avser inte kan omvandlas till att skjuta en skarp projektil.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2021/555 av den 24 mars 2021 om kontroll av förvärv och innehav av vapen (kodifiering).

² Kommissionens genomförandedirektiv (EU) 2019/69 av den 16 januari 2019 om fastställande av tekniska specifikationer för larm- och signalvapen enligt rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen.

Ammunition

Enligt utredningens förslag ska vapenlagen inte gälla patroner avsedda för start- eller signalvapen. Knallpatroner (s.k. lös ammunition, egentligen gastäta och krutladdade patroner utan projektil) kan vara avsedda såväl för start- och signalvapen som för tårgasvapen. Skrivningen i vapenlagen kan medföra osäkerhet kring om knallpatroner ska betraktas som tillståndsfria eller inte. Enligt Tullverkets mening bör undantaget för ammunition avsedd för start- och signalvapen tas bort, åtminstone för den slags gastäta och krutladdade patroner som även kan användas i tårgasvapen. Enligt myndigheten bör i sig inte ammunitionstyper som är avsedda att användas i licenspliktiga vapen vara tillståndsfria. Därtill kommer att knallpatroner enkelt kan omvandlas till skarp ammunition. Det förekommer att Tullverket påträffar knallpatroner i försändelser från utlandet som är adresserade till individer som inte har vapenlicens och där man kan misstänka att vederbörande har tillgång till ett illegalt vapen. En skärpning av kraven på ammunition skulle kunna motverka den ombyggnation som sker av knallpatroner.

Tullverket vill i sammanhanget påpeka behovet av skärpta straff för olovligt innehav och smuggling av ammunition. Straffen för vapensmuggling har de senaste åren skärpts i omgångar. Minimistrafvet för grov vapensmuggling har sedan 2020 skärpts från sex månaders fängelse till dagens fyra års fängelse. Någon straffskärpning avseende olovligt innehav av ammunition och smuggling av densamma har däremot inte införts. Ammunition är en nödvändig förutsättning för att vapen ska kunna avfyras. Enligt Tullverket bör en skärpning av straffen även för innehav och smuggling av ammunition övervägas.

Särskilt farliga vapen och anordningar

Tullverket delar utredningens bedömning att tillståndsregleringen bör förtydligas i syfte att tydliggöra utrymmet för att neka tillstånd med hänsyn till att vapen av ett visst slag inte bör få innehas av enskilda eller endast bör få innehas för vissa ändamål. Förslagen om att vissa halvautomatiska vapen inte ska få innehas för jakt välkomnas. Detsamma gäller förslagen om att s.k. switchar och andra flerskottsanordningar samt skjutvapen som kan kontrolleras utan fysisk befattning bör vara förbjudna.

Effektbegränsade vapen

Tullverket välkomnar förslaget om att så kallade Brocock-vapen och luftvapen av liknande typ ska vara tillståndspliktiga. Det är av stor vikt att det klargörs att vapen som visserligen saluförs som luftvapen men som i realiteten kan nyttjas även för att skjuta krutladdad ammunition ska anses vara tillståndspliktiga vapen. Varje oklarhet på området medför annars försök från kriminella att exploatera vapen som i realiteten kan ha mer än ett användningsområde alternativt aldrig har varit avsedda för det tillståndsfria användningsområdet. Ett liknande exempel är kolsyrevapen som är tillståndsfria under förutsättning att de ska användas för målskjutning, men som av tillverkare marknadsförs som vapen för självförsvar. Tullverket har de senaste åren gjort upprepade beslag av kolsyrevapen som av Nationellt forensiskt center har bedömts vara tillståndspliktiga. Samtidigt finns motsvarande vapen att köpa hos åtskilliga återförsäljare i Sverige utan krav på vapenlicens.

Ett förenklat införsel förfarande

Utredningen har föreslagit att ett förenklat införsel förfarande ska införas för målskjutning. Förfarandet innebär att enskilda personer som har ett europeiskt skjutvapenpass ska få

föra in tävlingsskjutvapen som ingår i kategori A7, B och C i bilaga I till vapendirektivet till Sverige utan införseltillstånd. De skjutvapen som förs in till Sverige med stöd av förfarandet ska i stället visas upp vid gränsen både vid in- och utförseln.

Tullverket delar utredningens bedömning att ett förenklat införseliförfarande kommer att innebära vissa fördelar för legala vapeninnehavare och särskilt för skyttesporten. Det förenklade förfarandet medför dock även vissa risker. Den kontroll av vapeninförsel som i dag utförs av Polismyndigheten i samband med en tillståndsprocess ska i stället utföras av Tullverket inom ramen för en normal tullkontroll. Möjligheterna att inom en rimlig tidsram göra erforderliga kontroller som säkerställer att införseln är legitim kommer därmed att minska. Risken för att införseln godkänns på felaktiga grunder kommer att öka, vilket även ökar risken för införsel med ont uppsåt.

Förfarandet innebär att det kommer att ankomma på enskilda tulltjänstemän att i samband med en vanlig tullkontroll avgöra om ett vapen är godkänt för det uppgivna ändamålet samt om dokumentation som styrker syftet med resan är korrekt. Tulltjänstemännen ska även göra en bedömning av om syftet med resan är godkänt. Förfarandet kommer att medföra ett behov av omfattande utbildningsinsatser. Även om sådan utbildning erhållits är det Tullverkets bedömning att vapenkontrollerna kommer att ta mycket tid i anspråk, vilket är besvärande både för Tullverket och för de resenärer som kommer att behöva vänta ansevärd tid vid gränspassage.

Tullverket saknar i dag praktisk möjlighet att fysiskt närvara vid samtliga gränsövergångar. För att det föreslagna systemet med fysiska vapenkontroller vid gränsen ska kunna upprätthållas behöver bemanningen vid våra gränsövergångar utökas i stor omfattning. Det krävs därmed att Tullverket tillförs betydande ekonomiska resurser för att förslaget ska kunna bli verklighet.

Mot bakgrund av den ökade risken för felaktigheter vid införseln, den tid som de aktuella kontrollerna kommer att ta i anspråk samt de ekonomiska konsekvenser kontrollerna för med sig avstyrker Tullverket förslaget.

Den kommande skjutvapenförordningen

Utredningen har inte tagit höjd för den kommande omarbetningen av EU:s skjutvapenförordning³. Tullverket vill i sammanhanget påpeka att det kan finnas anledning att se över utredningens förslag i ljuset av den kommande skjutvapenförordningen. Det gäller t.ex. förslaget om att vapenhandlare ska få importera ljuddämpare utan särskilt tillstånd. Detsamma gäller de förslag som rör in- och utförsel av vapen från och till Norge.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition.

Ärendets handläggning

I detta ärende har generaltulldirektören Johan Norrman beslutat. Föredragande har varit verksjuristen Anna-Karin Leo. I den slutliga handläggningen har även vikarierande överdirektören Bodil Taylor och rättschefen Kerstin Bynander deltagit.

TULLVERKET

Johan Norrman

Kopia till:

Finansdepartementet, S3

Tullverket

Verksledningsstaben

Kontrollavdelningen

Underrättelseavdelningen

Tullkriminalavdelningen